

külföldi adatbázisokhoz történő online hozzáférés koncepciója. Ezt követően a Szovjetunióval együttműködve láttak hozzá egy állandó telekommunikációs kapcsolat megtervezéséhez. Ez egyfelől Prága és Moszkva között, másfelől pedig a Moszkva–Prága és a laxenburgi IIASA (International Institute for Applied Systems Analysis – Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelméleti Intézet) között épül ki.

1980 folyamán a Csehszlovák Szövetségi Műszaki és Beruházásfejlesztési Minisztérium és a SzU Tudományos és Műszaki Állami Bizottsága megállapodást kötött e tárgyban. Ez megteremtette az előfeltételeket az állandó telekommunikációs összeköttetés megvalósítására Moszkva, Prága és az IIASA között. Ezen az alapon kezdődött meg a külföldi számítógép-hálózatokhoz és adatbázisokhoz történő automatizált hozzáférést elősegítő nemzeti központok rendszerének kiépítése. A Szovjetunió nemzeti központja ezen a területen az Össz-szövetségi Rendszerelméleti Kutató Intézet, Csehszlovákiában pedig az UVTEI lett.

A csehszlovák felhasználók ezentúl közvetlen online üzemmódban végezhetnek információkeresést a külföldi (szovjet és nyugati) adatbázisokban. Ezen kívül – főleg a Szovjetunió vonatkozásában – lehetőség nyílik a számítástechnikai kapacitás nemzetközi méretekben történő jobb kihasználására is.

Részletesen szólva, a nemzeti központok rendszerének kiépítésével az alábbiakra nyílik majd lehetőség:

- a Szovjetunió felhasználóinak hozzáférése az UVTEI Siemens 7755 számítógépével kezelt adatbázisokhoz;
- tudományos–műszaki jellegű adatok továbbítása;
- a csehszlovák felhasználók hozzáférése szovjet adatbázisokhoz;

kihelyezett terminálok segítségével a nemzeti központon keresztül nemzetközi rendszerek (INIS, AGRIS) adatbázisaihoz való hozzáférés;

kihelyezett terminálok segítségével hozzáférés egyes nyugati kereskedelmi jellegű adatbázisokhoz.

1981 első felében biztosították a bilaterális kapcsolat (vonalkiépítés) műszaki feltételeit. Ezek a kísérletek közben bebizonyították megbízhatóságukat.

A legközelebbi feladat a további műszaki feltételek (terminálok, adatátviteli berendezések stb.) és a speciális szoftver (terminálhálózat kezelő programok) biztosítása lesz. De még ezt megelőző a rendszer működéséhez szükséges gazdasági és szervezési kérdések megoldása, főleg ami a csehszlovák felhasználókat illeti.

/KALOUSEK, J. – VLASÁK, R. – SRB, M.: *Propojení čs. soustav VTEI prostřednictvím telekomunikačního kanálu Moskva–Praha–Laxenburg (IIASA) na zahraniční databázové systémy.* = *Československá Informatika*, 23. köt. 4. sz. 1981. p. 101–101./

(Szerencsés János)

A pozsonyi Szlovák Műszaki Könyvtár és a vállalati irodalom

A vállalati irodalom fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a fejlett nyugati országokban regisztrálására, mikrofilmalapon való forgalmazására érdemes üzleti vállalkozásokat létesíteni: Angliában pl. a Technical Information on Microfilm Ltd. (TIM) az elektromos gépípar és „környezete” szakterületeken fejlesztett ki ilyen szolgáltatásokat.

Csehszlovákiában a kisebb-nagyobb vállalati–intézményi szakkönyvtárak és információs helyek egyelőre patriarkális módszerekkel – köröztetéssel, újdonságkiállításokon és belső híradókban – hívják föl használóik figyelmét ebbéli új beszerzéseikre. S ez száz potenciális „fogyasztó” alatt nagyjából rendjén is van, bár ilyenkor sem árt a „címzettség” követelményét valamiféleképpen érvényesíteni (meghatározott esetekben meghatározott személyek telefonon való értesítése, több, tematikai alapon álló „köröztetési útvonal” létesítése stb.).

Nagy, politematikus gyűjtőkörű tudományos és szakkönyvtárakban azonban a fenti módszerek már korántsem üdvöztetnek: rendkívül nehéz megszervezni a beérkező vállalati irodalomról a kellően gyors, a használók szempontjából hiánytalan tájékoztatást, s ha ez már megvan, még nehezebb garantálni az optimális hozzáférést.

A pozsonyi Szlovák Műszaki Könyvtár (*Slovenská technická knižnica, SITK*) 1966-ban kezdett foglalkozni a vállalati irodalom „kiemelt kezelésével”. Ekkor – *Bulletin špeciálnych druhov technickej literatúry* (Speciális műszaki irodalomfélések híradója) címmel – gyarapodási jegyzéket indított útjára. Ebben – az összterjedelem kb. egyharmadának erejéig – jelentek meg a vállalati irodalmi új szerzemények leírásai is, sőt esetenként a *Bulletin* teljes számát ezek tették ki. A kiadványnak jó visszhangja volt: ugrásszerűen megnőtt a vállalati irodalom iránti érdeklődés az igénybevétel valamennyi formájában (helybenolvasás, kölcsönzés, könyvtárközi kölcsönzés).

1974-ben az SITK áttért a vállalati irodalom számítógépes feldolgozására, s az így készült gyarapodási jegyzékek az említett *Bulletin* mellékletévé váltak. Ez a megoldás meggyorsította a róluk nyújtott szignaletikus tájékoztatást, ami kétségtelenül előrelépés volt a korábbiakhoz képest.

Ennek ellenére még mindig nem volt hibátlan a szolgáltatás, ui. a különböző témájú dokumentumokat „ömlesztve” kínálta használóinak, s ez nem túlságosan szívesen vállalt „pecázásra” készítette őket. Ezt kiküszöbölendő, az SITK 1976 elején 62 tematikai sorozatra bontotta a kiadványt, majd 1977-ben 184-re bővítette a sorozatok számát. A kiadvány „szimbólikus” előfizetési díja 0,50 fillér leírásonként. A5 formátumban, *Costar* másolón sokszorosítják, egy-egy oldalra átlagosan 4 leírás

„fér ki”. Jelenleg a különféle sorozatokra 666 előfizetőjük van.

A fent leírt átálláskor egységesítették a leírási adatokat. Azóta egy-egy leírás a következőképpen tagolódik: ETO-jelzetek (maximálisan három), raktári jelzet, vállalati rendszó, cím a könyvtár meghatározta tárgyszavakból, ország–város adatok, megjelenési év, a kiadványfajta megjelölése (katalógus, prospektus stb.), nyelv, hordozó, lapszám és formátum.

Az SITK most azon fáradozik, hogy e kiadványát országos kurrens KC-vé fejlessze. Az e tekintetben érdekelt könyvtárak hajlanak is a kooperációra: lényegében minden előkészület megtörtént ahhoz, hogy gyarapodásait egységes adatlapokon jelentsék az SITK-nak. Mindössze egy kérdés nem oldódott még meg: miként lehet biztosítani a felkeltett igényekre a gyors hozzáférést. Ennek a legnagyobb hátulütője az, hogy az SITK egyelőre még nem mondott le a vállalati irodalom népszerűsítésének egy másik, korábban bevezetett formájáról sem, nevezetesen a köröztetésről. Így bázisállományából az újdonságok állandóan úton vannak, s gyakran csak hetek és hónapok múlva kerülnek vissza. S a felkeltett igény ki nem elégítése vagy késői kielégítése igencsak diszkreditálná ezt az egyébként jól megtervezett és felettebb hasznosnak „megálmodott” szolgáltatást.

A probléma kiküszöbölése egyszerűnek látszik: mindössze a köröztetéssel kellene felhagyni, s a továbbiakban átállni a kizárólagos másolatszolgáltatásra (papírmásolatok, mikroformák). Csakhogy: a vállalati irodalomban nagy szerepe van pl. a színnek is, amit a Csehszlovákiában használatos másoló- és mikrofilmkészítő berendezések nem tudnak reprodukálni, s így a köröztetés „eddiggi áldásaiban” részt vevők nem nagyon akarnak lemondani a gyakorta izgalmasan tetszetős eredeti kézbeviteléről. A „mérkőzés” egyelőre itt tart. Mikor és miképpen vihető „győzelemre”, nem tudni.

/MARTINÁKOVÁ, J.: Formy zpřístupňování firemní literatury = Technická knihovna, 25. köt. 6. sz. 1981. p. 167–172./

(Futala Tibor)

Lengyel szerzők publikációi
a külföldi adatbázisokban
(CAC, INSPEC, SCI)

Megvizsgálták, hogy a külföldi adatbázisok „milyen mértékben vesznek tudomást” a lengyel szerzők publikációiról. A vizsgálat a CAC (Chemical Abstracts Condensates) esetében két évfolyamra (1978. március–1980. február), az INSPEC (International Information

Service for the Physics and Engineering Communities) és az SCI (Science Citation Index) esetében pedig egy-egy évfolyamra (mindkét esetben az 1979. évre) terjedt ki.

A szóban forgó vizsgálati erőfeszítések, mivel nagy volumenűek voltak, meglehetősen pontos megállapításokra adnak lehetőséget.

A CAC, illetve 1979 közepétől a CAsSearch évente mintegy 8500 lengyel szerzőjű tételt tartalmaz, ami az általa feldolgozott tételek 2,2%-a. Az INSPEC lengyel szerzőjű tételeinek száma évente 2200 körül mozog, ez az összes tétel 1,4%-ának felel meg. Az SCI megvizsgált évfolyama 5000 lengyel szerzőjű tételt tartalmazott, ami egyenlő az összes SCI-tétel 0,9%-ával.

A CAC lengyel tételeinek háromnegyed része folyóiratcikk, több, mint tíz százaléka szabadalom, másfél százaléka könyv. A többi konferencia-anyag.

Az INSPEC-ben a lengyel tételek több, mint 90%-a folyóiratcikk, mintegy 8%-a konferencia-anyag. A könyvek aránya az 1%-ot sem éri el. A lengyel szabadalmakról ez az adatbázis nem vesz tudomást.

Az SCI kizárólag folyóiratcikket dolgoz fel a lengyel termékből.

A CAC által feldolgozott lengyel szerzőjű tételek 49%-a idegen nyelvű volt. Az INSPEC-ben 67%, az SCI-ben pedig 90% volt azon lengyel szerzőjű tételek aránya, amelyek idegen nyelven jelentek meg. Ezen belül mindhárom adatbázis túlnyomóan – 90%-ot meghaladóan – az angolul írt „polonikákat” dolgozta fel.

Ebből az is következik, hogy – a hazai idegen nyelvű szakfolyóiratok publikációit kivéve – annak a lengyel szerzőnek van jóval nagyobb esélye a külföldi adatbázisokba való bekerülésre, aki külföldön publikál.

/STEFANIAK, B.: Publikacje autorów polskich w zagranicznych bazach danych (CAC, INSPEC, SCI). = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 26. köt. 3. sz. 1981. p. 3–8./

(Futala Tibor)

Információs szolgáltatások korszerűsítése
a Kínai Népköztársaságban

Kína újabkori történelmében témánk szempontjából az 1978 márciusában megtartott Nemzeti Tudományos Konferencia (National Science Conference) bír kiemelkedő jelentőséggel. Itt kapott első ízben nyilvánosságot az a hivatalos kormányzati program, amely a műszaki tájékoztatásügy elmaradottságát egy évtized alatt kívánja felszámolni.

Az elszigeteltségéből kilépni kívánó ország azonban csak úgy lehetne részese a nemzetközi kommunikációs hálózatnak, ha sikerülne leküzdenie azt a rendkívüli akadályt, amit különleges írott nyelve a számítástechnika szempontjából jelent.